

Prolegomena to a Historiography of the Sigillographic Research concerning Transylvania*

Alexandru ȘTEFAN

Keywords: *Seals; Sigillography; Research in Romania; Transylvania; Periodization*

A topic like the historiography of the Transylvanian sigillographic research may be approached with reference to a time frame that stretches between the beginning of the 19th century and the contemporary period, which, in turn, can be divided into several phases due to both the natural evolution of historical knowledge, as well as the paradigm shifts that occurred when approaching such historical sources according to various trends or fashions. Aspects regarding the history of the sigillographic contributions concerning Transylvania were previously published in other contexts¹, but they limited themselves to a rather linear overview, without identifying or detaching the main reasons that determined such research perspectives within this discipline. On the other hand, the task of compiling a chronological, thematical and critical bibliography with reference to Transylvania would exceed the objectives of the present paper², which is why only the most important contributions that have established the main research directions will be mentioned and stressed upon.

A first stage in the historiography of the Transylvanian seals research can be considered the period up to the middle of the 19th century, when this instrument for diplomatic authentication was perceived as a primary source for recovering heraldic insignia, a fact also noted by the illustrious scholar Zsigmond (Sigismund) Jakó³. The

* This work was supported by the project "Quality, innovative and relevant doctoral and postdoctoral research for the labor market": POCU/380/6/13/124146, project co-financed by the European Social Fund through the Romanian Operational Programme "Human Capital" 2014-2020.

¹ Sándor Pál-Antal, *Istoriografia referitoare la sigiliile transilvănene (sec. XVI-XIX)*, in *Historia Manet. Volum omagial Demény Lajos 75* (ed. by Violeta Barbu & Tüdös S. Kinga), Bucharest-Cluj 2001, p. 525-544.

² Such an endeavor would be useful not only for discussing seals of Transylvanian origin, but for the entire sigillographic domain of the Romanian historiography or referring to present-day Romania, since the last relevant contribution of this nature dates back almost three decades ago; Maria Dogaru & Adina Berciu-Drăghicescu, *Sigilografie românească. Bibliografie*, "Caietul seminarului special de științe auxiliare ale istoriei" 2 (1990), p. 93-113. However, in addition to this paper, it should also be pointed out the following reference, which unfortunately the author of the present study did not manage to review by its completion; Laurențiu-Ștefan Szemkovics & Augustin Mureșan, *Bibliografia sigilografiei românești. Bibliographie de la sigilographie roumain*, Arad 2019.

³ Sigismund Jakó, *Sigilografia cu referire la Transilvania (până la sfârșitul secolului al XV-lea)*, in *Documente privind istoria României. Introducere*, 2, Bucharest 1956, p. 561-562.

first such actions had not a scientific motivation, but rather aimed at their registration, since the imperial authorities, with the assistance of the regional *Cubernium*, were interested in collecting sketches and molds of various seals that had previously belonged to counties, seats and even noble families. The interest in gathering these historical sources developed also among individuals, the most extensive collection of such kind belonging to count József Kemény⁴. His five-volume opus, preserved today in the collections of the Romanian Academy Library in Cluj-Napoca, though unpublished so far, reproduces in ink seals that belonged not only to central or local institutions in Transylvania, but also to noblemen or various individuals, from the Middle Ages up to the contemporary period of the author. For example, this work contains the largest collection of seal drawings that originally belonged to the medieval Transylvanian voivodes and early-modern princes. In the same time with these efforts, the first analytic contributions started to be printed, among the most important being the one published by Joseph Bedeus von Schaarberg⁵, who investigated the heraldry of Transylvanian princes and nations starting from their historical seals.

After the middle of the 19th century up to the Great Union, the number of sigillographic papers referring to Transylvania increased exponentially. In this second historiographical period, the approach of those who dealt with Transylvanian seals was mainly a positivistic one, leading to a massive publication of these sources, but most of the time without placing too much value on the diplomatic contexts in which they were identified. The increasing interest in analyzing historical sources in this matter was due to the establishment of several cultural and scientific institutions, such as the *Verein für Siebenbürgische Landeskunde*, founded in Mediaș in 1840, or the *Erdélyi Múzeum-Egyesület* [Transylvanian Museum Society] in Cluj, founded in 1859, and especially the publishing of several Hungarian periodicals, such as *Századok* [Centuries], *Archeológiai Értesítő* [The Archeological Journal], *Történelmi Tár* [The Historical Magazine] or *Turul*⁶, which hosted studies regarding seals that belonged to various princes, noblemen, towns, villages, or craft guilds. Among the historians who published or discussed in this period seals of Transylvanian origin it is worth mentioning Jakab Elek⁷, Orbán Balázs⁸, Franz Zimmermann⁹, József Mihalik¹⁰, or Gyula Schönherr and Elemér Czákó¹¹.

⁴ Biblioteca Academiei Române Cluj-Napoca, Colecția de manuscrise Kemény József, Mss K.J. 413 József Kemény, *Erdély pecsétjei*, I-V, 1839-1843.

⁵ Joseph Bedeus von Schaarberg, *Die Wappen und Siegel der Fürsten von Siebenbürgen und der einzelnen ständischen Nationen dieses Landes*, Sibiu 1838, 38p. + 5 pl.

⁶ S. Pál-Antal, *op. cit.*, p. 528.

⁷ Jakab Elek, *Kolozsvár története világosító rajzai*, Buda 1870, pl. 6-7. This work is an annex to Iden, *Kolozsvár története*, I, Buda 1870, p. 640.

⁸ Orbán Balázs, *A Székelyföld leírása. Történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból*, 1-6. Pest 1868-1873; 1 (Odorhei), p. 14-45; 2 (Ciuc), p. 4; 3 (Trei Scaune), p. 15; 4 (Mureș), p. 10; 5 (Arieș), p. 24; 6 (Țara Bârsei), p. 289.

⁹ Franz Zimmermann, *Das älteste Siegel der Stadt Hermannstadt*, *Idem*, *Das mittelalterliche Siegel der Stadt Kronstadt und des Burzenländer Distrikten*. "Korrespondenzblatt des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde" [henceforth, "KVSL"], 1 (1878), p. 2-5; p. 107-110 and p. 116-121;

The year 1918 inaugurated the third historiographical phase of the Transylvanian sigillography, characterized by the interests of Romanian scholars to probe even more these historical sources, but, for the time being, they had orientated themselves only in one direction. The effervescence and enthusiasm of the interwar period led to a more thorough and wider continuation of the previous interests in the seals of Moldavia and Wallachia, to which were added, as a novelty, those of Transylvania. Thus, most contributions focused on the seals of Sigismund Báthori¹² and Michael the Brave¹³, sources in which the heraldic insignia of the three provinces were reunited to form a single instrument for validation purposes.

The establishment of the communist dictatorship in Romania caused a radical change in the attention and importance given towards the research fields within the auxiliary sciences of history. The publication of specialized journals, such as *Revista Arhivelor* [Archives Review], or *Hrisovul* [The Charter], was interrupted for several years and the institutions that had edited them were, in turn, radically reorganized¹⁴. However, this period, the fourth in the hierarchy of the Transylvanian sigillographic research, remains an important one due to the publication in Romanian of a major work, yet strongly general in approach, authored by the already mentioned Zsigmond Jakó. Entitled *Sigilografia cu referire la Transilvania (până la sfârșitul secolului al XV-lea)*, together with several others specialized studies dealing with aspects of paleography, diplomatic, or chronology, both referring to Transylvania, on one hand, and Wallachia and Moldova, on the other hand, shaped the theoretical framework for accompanying the medieval charters published almost exclusively in their Romanian translation in the collection *Documente privind istoria României*. However, a great merit of Jakó's study was, in fact, the impulse given to the Romanian historiography to overcome its ethnic and historical sensitivities and to propose inquiries from a wider and more varied palette of sigillographic sources, both chronologically and thematically. Roughly ten years after the publishing of this work, the number of sigillographic studies with Transylvanian subject increased considerably, especially due to museum curators who began to rise awareness about the matrices or sealed documents preserved in various museum collections, institutions which, in turn, became editors of their own journals. Therefore, following a survey of this historiographical period up to 1990, the high number of published articles allowed their classification into several thematic categories, as follows: a.)

Idem, *Hermannstädter Provincialsiegel*, "KVSL" 2 (1879), p. 1 and 114; Idem, *Die mittelalterlichen Siegel der Stadt Bistritz*, "KVSL" 5 (1882), p. 97-98.

¹⁰ József Mihalik, *A kolozsvári ötvöscsészé pecsétje*, "Archaeologiai Értesítő" 15 (1895), p. 445-446.

¹¹ Gyula Schönherr & Elemér Czákó *Nagybánya város XIV. századi pecsétjei*, "Turul" 26 (1906), p. 1-12.

¹² Mihai Popescu, *Sigiliul lui Sigismund Báthori – principele Transilvaniei*, "Revista Arhivelor" 1 (1923-1926), 1-3, p. 1-3 and 328-332.

¹³ Constantin Moisil, *Noi studii de sigilografie românească. Sigiliul lui Mihai Viteazul ca domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei*, "Revista Arhivelor" 4 (1940), 1, p. 100-109; Aurelian Sacerdoțeanu, *Hrisovul și sigiliul lui Mihai Viteazul din 27 iulie 1600*, "Revista Arhivelor" 4 (1940), 1, p. 161-162; Idem, *Autografe și sigilii de la Mihai Viteazul*, "Revista Arhivelor" 4 (1941), 2, p. 296-313; Idem, *Iarăși sigiliul lui Mihai Viteazul*, "Revista Arhivelor" 6 (1945), 2, p. 330-333.

¹⁴ S. Pál-Antal, *op. cit.*, p. 533

seal collections: Ioan Pleșa¹⁵, Magdalena Kovács¹⁶, Radu Ștefănescu¹⁷; b.) seals of regional administrative offices: Kálmán Oszóczki¹⁸, Gheorghe Mudura¹⁹, Adalbert Balogh²⁰, Maria Dogaru²¹, Monica Cincu²²; c.) town seals: Ioan Némethi²³, Ion Frățilă and Iosif Jivan²⁴, Viorica Ursu²⁵; d.) village seals: Maria Andrițoiu and Mihai Cerghedean²⁶, Maria Magdalena (Bunta) Jude²⁷, Maria Georgescu²⁸; e.) craft guild seals: Maria Magdalena Bunta²⁹, Albert Eichhorn³⁰, Mircea Zdroba³¹, László Incze³²,

¹⁵ Ioan Pleșa, *Sigiliile din colecția Filialei Arhivelor Statului a județului Alba*, "Apulum. Arheologie-istorie-etnografie" 12 (1974), p. 405-430.

¹⁶ Magdalena Kovács, *Colecția de sigilii a Filialei Arhivelor Statului Arad*, "Ziridava. Studii și cercetări" 6 (1976), p. 499-504.

¹⁷ Radu Ștefănescu, *Sigiliile din colecția Muzeului Județean Brașov*, "Cumidava. Culegere de studii și cercetări a Muzeului Județean Brașov" 12 (1979-1980), 1, p. 457-477.

¹⁸ Kálmán Oszóczki, *Sigiliile folosite de autoritățile administrative comitatense și orașele de pe teritoriul fostului comitat Satu Mare (sec. XIV-XVIII)*, "Satu Mare. Studii și comunicări" 5-6 (1981-1982), p. 183-202.

¹⁹ Gheorghe Mudura, *Sigiliile localităților bihorene – izvoare etnografice. I. Zona Vașcău*, "Biharea. Culegere de studii și materiale de etnografie și artă" 9 (1981), p. 195-209; Idem, *Sigiliile localităților bihorene – izvoare etnografice. II. Zona Vașcău*, "Biharea. Culegere de studii și materiale de etnografie și artă" 10 (1982), p. 219-227; Idem, *Sigiliile localităților bihorene – izvoare etnografice. III. Zona Beliu*, "Crisia. Culegere de materiale și studii" 15 (1985), p. 397-421.

²⁰ Adalbert Balogh, *Evoluția sigiliilor folosite de autoritățile administrative din comitatul Maramureș, sec. XV-XVIII*, "Revista Arhivelor" 44 (1982), 4, p. 413-422.

²¹ Maria Dogaru, *Contribuții la cunoașterea sigiliilor comitatelor din Transilvania*, "Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzee" 23 (1986), 2, p. 47-63.

²² Monica Cincu, *Privilegiul din 1767 de conferire a unui sigiliu propriu comitatului Târnava*, "Revista Arhivelor" 53 (1990), 3, p. 317-324.

²³ Ioan Némethi, *Scurt istoric al sigiliilor orașului Baia Mare*, "Marmația" 1 (1969), p. 16-21.

²⁴ Ion Frățilă & Iosif Jivan, *Sigiliul orașului Deva de la 1618*, "Acta Musei Devensis. Sargetia" 11-12 (1974-1975), p. 411-413.

²⁵ Viorica Ursu, *Sigiliul mare al orașului Baia Mare în secolul al XIV-lea*, "Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzee" 23 (1986), 4, p. 84-85.

²⁶ Maria Andrițoiu & Mihai Cerghedean, *Sigiliile satești în comitatele Hunedoara și Zarand*, "Revista Arhivelor" 33 (1971), 1, p. 3-26.

²⁷ Maria Magdalena Jude & Nicolae Cordoș, *Sigiliile satești transilvane din secolul al XIX-lea*, "Acta Musei Napocensis" 15 (1978), p. 467-469; Maria Magdalena Jude & Ana Hopârtean, *Sigiliile satești transilvane în Muzeul de Istorie din Turda*, "Acta Musei Napocensis" 16 (1979), p. 691-697; Maria Magdalena Jude, *Sigiliile satești bănățene pe un document din 1826*, "Acta Musei Napocensis" 18 (1981), p. 509-511; Eadem, *Sigiliile satești din comitatul Cluj*, "Acta Musei Napocensis" 20 (1983), p. 843-847.

²⁸ Maria Georgescu, *Sigiliile satești din fostul comitat Arad*, "Cercetări numismatice" 3 (1980), p. 215-227.

²⁹ Maria Magdalena Bunta, *Un tipar de sigiliu din sec. XVI*, "Acta Musei Napocensis" 2 (1965), p. 679-683; Eadem, *Sigiliile de breaslă în colecția Muzeului de Istorie din Cluj*, "Acta Musei Napocensis" 3 (1966), p. 213-228; Eadem, *Două sigilii ale breslei aurarilor din Cluj și Dej*, "Acta Musei Apulensis" 6 (1967), p. 355-360.

³⁰ Albert Eichhorn, *Siebenbürgische Zunftsiegel*, "Forschungen zur Volks- und Landeskunde" 12 (1969), 2, p. 72-81.

³¹ Mircea Zdroba, *Sigiliile ale breslelor din Baia Mare păstrate în colecțiile Muzeului Județean Maramureș*, "Marmația" 2 (1971), p. 121-127; Idem & Mircea Barbu, *Sigiliile de breaslă din județul Arad*, "Ziridava. Studii și cercetări" 3-4 (1974), p. 107-112.

Augustin Mureșan³³; f). institutional seals: Paul Gyulai³⁴, Maria Magdalena Jude³⁵, Ioan Emil Emandi and Petru Hojbotă³⁶; g.) personal seals: Maria Dogaru³⁷, Nicolae Edroiu³⁸.

The current historiographical stage of the Transylvanian sigillographic research, determined by the collapse of the communist regime in Romania, does not mark a profound change when addressing the paradigm of these sources, but follows rather a decrease in the number of the authors, who, in turn, become more prolific. On one hand, the previous approach to signal seal imprints and matrices extracted from various archival or museum collections continued and, on the other hand, the number of contributions increased, but most of them not exceeding previous points of view, such as institutional or guild seals. During this period, some of the already mentioned authors continued their publishing activity, such as Kálmán Oszóczki³⁹, Augustin Mureșan and Maria Dogaru⁴⁰, or Monica Cincu⁴¹, but also several new

³² László Incze, *Céhpecsétek és céhbehívótablák a Kézdivásárhelyi Múzeum gyűjteményében*, "Aluta" 6-7 (1974-1975), p. 113-141.

³³ Maria Dogaru & Augustin Mureșan, *Matricea sigilară provenind de la breasla mixtă din Aluniș, județul Arad*, "Crisia. Culegere de materiale și studii" 19 (1989), p. 435-438; Augustin Mureșan & Livia Grozi, *Două tipare sigilare aparținând breslei olarilor din Lipova*, "Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzee" 36 (1989), 3, p. 39-42.

³⁴ Paul Gyulai, *În legătură cu un tipar de sigiliu considerat pierdut*, "Marisia. Studii și materiale" 2 (1967), p. 99-104.

³⁵ Maria Magdalena Jude, *Sigilii poștale în Muzeul de istorie al Transilvaniei*, "Acta Musei Napocensis" 17 (1980), p. 785-786.

³⁶ Ioan Emil Emandi & Petru Hojbotă, *Un sigiliu al Comitetului Național Român de la Sibiu din anul 1848*, "Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzee" 24 (1986), 10, p. 60-61.

³⁷ Maria Dogaru, *Sigiliul lui Avram Iancu*, "Revista Arhivelor" 9 (1972), 3, p. 694-695.

³⁸ Nicolae Edroiu, *Un sigiliu inelar cu inscripție slavonă în colecțiile Muzeului de Istorie al Transilvaniei din Cluj-Napoca*, "Acta Musei Napocensis" 15 (1978), p. 311-313.

³⁹ Kálmán Oszóczki, *Sigiliile târgurilor și satelor din comitatul Satu Mare în secolele XVI-XIX*, "Satu Mare. Studii și comunicări" 9-10 (1992-1993), p. 107-122.

⁴⁰ Natalia Dascăl & Augustin Mureșan, *Un tipar sigilar al breslei mixte din Pâncota*, "Ziridava. Studii și cercetări" 18 (1993), p. 411-414; M. Dogaru & A. Mureșan, *Sigiliile orașului Arad*, "Historia Urbana" 1 (1993), 2, p. 205-213; A. Mureșan, *Un sigiliu al breslei zidarilor și dulgherilor din Aradul Nou*, "Ziridava. Studii și cercetări" 19-20 (1996), p. 415-418; Idem, *Două tipare sigilare de breaslă din colecția Direcției județene Arad a Arhivelor Naționale*, "Crisia. Culegere de materiale și studii" 26-27 (1997), p. 387-391; Idem, *Un sigiliu al breslei mixte din Ghioroc, județul Arad*, "Ziridava. Studii și cercetări" 21 (1998), p. 431-435; Idem, *Două tipare sigilare ale satului Bonțești, comuna Gurahonț, județul Arad*, "Analele Banatului" 6 (1998), p. 647-648; Idem, *Sigilii ale breslelor din Pecica pe un document din 1854*, "Ziridava. Studii și cercetări" 22 (2000), p. 375-383; Idem, *Două tipare sigilare ale breslei croitorilor din Oradea*, "Analele Universității din Oradea. Istorie-arheologie" 10 (2000), p. 61-64; Idem, *Tipare și impresiuni sigilare reprezentând breslele din Crișana și Maramureș (sec. XVI-XIX)*, "Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia" 45 (2000), 1-2, p. 15-36; Idem, *Tipare sigilare de breaslă timișorene din secolele XVIII-XIX*, "Ziridava. Studii și cercetări" 24 (2005), p. 365-374.

⁴¹ Monica Cincu, *Contribuții privind studiul sigiliilor breslelor brașovene*, "Revista Arhivelor" 60 (1998), 1-2, p. 158-188; Eadem, *Contribuții privind sigiliile vecinătăților din Brașov*, in *In honorem Gernot Nussbächer* (ed. by Daniel Nazare & Ruxandra Moașa Nazare & Bogdan Florin Popovici), Brașov 2004, p. 221-228.

researchers in the field of sigillography made their debut: Bujor Dulgău⁴², Dan Ivănuș⁴³, Sándor Pál-Antal⁴⁴, Ionel Penea⁴⁵, Enikő Rűsz-Fogarasi⁴⁶, János Szűcs⁴⁷, Johanna Bónis⁴⁸, Dorin-Ioan Rus⁴⁹, Carmen Maria Barna⁵⁰, Viorel Ștefu⁵¹ or Alexandru Ștefan⁵². Probably the most important progress of this period is the publication of ample monographic works, both in terms of the chronological range and of the topics approached, in standalone volumes, accompanied by rich and good quality illustrations, the majority being outcomes of doctoral endeavors.

⁴² Bujor Dulgău, *Sigiliile comitatelor Crasna, Solnocul de Mijloc și Sălaj*, "Acta Musei Porolissensis. Anuarul muzeului de istorie și artă din Zalău" 17 (1993), p. 201-205; Idem, *Stema și sigiliul orașului Zalău*, "Acta Musei Porolissensis. Anuarul muzeului de istorie și artă din Zalău" 18 (1994), p. 167-172; Idem, *Sigilii ale locurilor de adevărire aplicate pe documente sătmărene*, "Satu Mare. Studii și comunicări" 14 (1997), p. 133-140; Idem, *Sigiliile medievale ale orașului Oradea*, in *Pe urmele Trecutului. Profesorului Nicolae Edroiu la 70 de ani* (ed. by Susana Andea & Ioan-Aurel Pop), Cluj 2009, p. 79-82.

⁴³ Dan Ivănuș, *Tipare sigilare de breaslă din colecția Muzeului de Istorie din Sibiu*, "Revista muzeelor" 30 (1993), 2, p. 61-70; Idem, *Patru sigilii de breaslă din colecția Muzeului de Istorie din Sibiu*, "Apulum. Arheologie, istorie, etnografie, conservare" 34 (1999), p. 365-368; Idem, *Sigilii arădene din colecția Muzeului de Istorie din Sibiu*, "Ziridava. Studii și cercetări" 23 (2002), p. 423-425; Idem, *Sigiliul comitului Maramureșului Francisc Redev*, "Corviniana. Acta Musei Corviniensis" 9 (2005), p. 211-213; Idem, *Sigiliul Bisericii Sf. Nicolae din Brașov*, "Cumidava. Culegere de studii și cercetări a Muzeului Județean Brașov" 28 (2005), p. 92-93; Idem, *Sigilii de meșteri breslași din colecția Muzeului de Istorie din Sibiu*, "Brukenthal Acta Musei. Istorie-Arheologie" 1 (2006), 1, p. 197-200; Idem, *Sigilii și ștampile de vecinătăți sibiene*, "Acta Musei Devensis. Sargetia" 34 (2006), p. 63-69.

⁴⁴ S. Pál-Antal, *Az erdély és partiumi vármegyék címeres pecsétjei*, "Szabolcs-Szatmár-Bereg levéltári évkönyv" 11 (1995), p. 269-304; Idem, *Sigiliile provinciilor, scaunelor și districtelor săsești (1224-1848)*, in *In honorem Gernot Nussbächer* cit., p. 199-212; Idem, *Sigiliile fragmentate ale comitatelor din Transilvania*, "Anuarul Arhivelor Mureșene" 1 (2002), p. 77-84; Idem, *Sigiliile comitatelor și scaunelor secuiești din Transilvania*, "Anuarul Arhivelor Mureșene" 2 (2003), p. 87-117; Idem, *Marosvásárhelyi céhpecsétek*, in *Emlékkönyv Kiss András nyolcvanadik évfordulójára* (ed. by S. Pál-Antal & Gábor Sipos & András W. Kovács & Rudolf Wolf), Cluj 2003, p. 433-454.

⁴⁵ Ionel Penea, *Satul în izvoare sigilare*, "Acta Musei Porolissensis" 19 (1995), p. 127-129.

⁴⁶ Enikő Rűsz-Fogarasi, *Sigiliile orașenești din cele 7 comitate transilvane în Evul Mediu*, "Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia" 43 (1998), 1-2, p. 23-30.

⁴⁷ János Szűcs, *Csikszéki falupecsétek a Csiki Székely Múzeumban*, "Acta (Siculica)" 2 (1998), p. 125-140.

⁴⁸ Johanna Bónis, *Desre sigiliile breslei cizmarilor din Târgu Mureș*, "Marisia. Studii și materiale" 26 (2000), p. 374-379.

⁴⁹ Ioan-Dorin Rus, *Sigilii de breaslă în arhivele brașovene*, "Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica" 1 (2004), p. 155-162.

⁵⁰ Carmen Maria Barna, *Sigilii sătești în comitatul Hunedoara (1851-1856)*, "Buletinul Cercurilor Științifice Studentești" 10 (2004), p. 123-133.

⁵¹ Viorel Ștefu, *Sigilii din colecțiile Muzeului Municipal Mediaș*, "Terra Sebus. Acta Musei Sabasiensis" 1 (2009), p. 209-215.

⁵² Alexandru Ștefan, *Fragmente de cultură juridică medievală. Sigiliul conventului benedictin Sf. Maria de la Cluj-Mănăstur*, "Tineri cercetători: abordări multidisciplinare (revistă studentască în domeniul Științelor Sociale)" 1 (2015), 2, p. 31-40; Idem, *An Unknown Seal of the Convent of Cluj-Mănăstur*, "Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia" 62 (2017), 1, p. 1-10; Idem, *Der Siegelstempel und die Siegel des Kronstädter Pfarrers Johannes Reudel*, "Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde" 41 (2018), p. 31-44.

Approaching various time intervals, from the 16th up to the 19th century, these works are delimited primarily by the administrative-territorial criteria, focusing on institutional seals; the most researched areas from this point of view are the former counties in western present-day Romania, especially Satu Mare⁵³ and Arad⁵⁴, or the Szekler seats⁵⁵, particularly Mureș⁵⁶. In the same time, various catalogs of seal collections continued to be published, the most recent belonging to nowadays institutions from Timiș⁵⁷ and Harghita⁵⁸ counties. The sigillographic contributions of this period, through the methodology of investigation and dealing with these historical sources, rarely surpasses the structure of simple descriptive prospects of one or more seals, grouped according to the possibilities and criteria of each author and, most of the time, taken out of their diplomatic contexts in which they were identified, which, in turn, led to even more narrow approaches.

In fact, in the last half-century, most of the sigillographic contributions with reference to Transylvania have taken over the features of the last historiographical period. Even so, the more recent monographic works managed to exceed these self-imposed limits since, due to the nature of their approach, they had to do a historical contextualization of the institutions whose seals were analyzed, but, in the downside, focusing too little on the diplomatic aspects in which these instruments actually found their usefulness and functionality. On the other hand, the absence of any critical reference to Western similar studies betrays not only an anachronism of the sigillographic approaches in Romanian historiography, but also an autarchic character that stimulates self-sufficiency. With the exception of Hungarian contributions, which clearly address to a historiographical milieu that has constantly maintained its interest in a critical approach to historical sources, the Romanian historiography on Transylvanian seals is still in a period of accumulation and acquaintance with these sigillographic sources, no matter what historical period they would come from. The versatility of seals as historical sources opens towards research perspectives with various levels of interpretation, as Michel Pastoureau has pointed out on numerous occasions⁵⁹, discreetly initiated in Romanian by Viorica

⁵³ B. Dulgău, *Sigiliile instituțiilor sâtmărene din secolele XVI-XIX*, Satu Mare 1997, 345p.; A. Mureșan, *Sigiliile de bresle din vestul și nord-vestul*, Cluj 2006, 298p.

⁵⁴ A. Mureșan & Ioan Popovici, *Sigilii sătești și comunale din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVII-XIX)*, Arad 2009, 164p.; A. Mureșan, *Sigilii de târguri și orașe din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVIII-XIX)*, Arad 2010, 114p.

⁵⁵ S. Pál-Antal, *Sigilii istorice secuiești*, in *Simboluri istorice secuiești* (ed. by Attila István Szekeres & S. Pál-Antal & János Mihály), Odorheiu Secuiesc 2017, p. 71-136.

⁵⁶ Idem, *Sigiliile instituțiilor mureșene*, Târgu-Mureș 2013, 534p.

⁵⁷ Maria Vertan, *Sigilii de sate, comune și târguri din Banatul istoric (secolele XVIII-XIX)*, Catalog, Timișoara 2006, 92p.; Eadem, *Colecția de matrice sigilare a Muzeului Banatului*, Catalog, Timișoara 2007, 127p.

⁵⁸ Zoltán Bicsok, *Koronák, hatyúk, lilimok. A Hargita Megyei Levéltár pecsétgyűjteménye / Crini, coroane, lebede. Colecția de sigilii a Arhivelor Naționale Harghita*, Miercurea Ciuc 2016, 159 p.

⁵⁹ Michel Pastoureau, *Les Sceaux*, Turnhout 1981, 76p.; Idem, *Les sceaux et la fonction sociale des images*, "Cahiers du Léopard d'Or" 5 (1996), p. 275-308.

Guy Marica⁶⁰ and only recently resumed⁶¹, but highly appreciated and recurrent in contemporary Western historiography.

⁶⁰ Viorica Guy Marica, *Figura aurarului în sigilografie*, in *Sub semnul lui Clio. Omagiu Acad. Prof. Ștefan Pascu*, Cluj 1974, p. 451–458.

⁶¹ Alexandru Ștefan, *Sigiliile hagiografice ale breslelor de aurari din orașele Transilvaniei Evului Mediu târziu*, “*Ars Transsilvaniae*” 27-28 (2017-2018) [in print].